

Woensdag 28 juni 1916 – ochtendeditie

Parijs, 27 juni. Middagcommuniqué:

In België hebben 3 Franse vliegtuigen tijdens een verkenningstocht 65 granaten geworpen op Duitse vaartuigen bij de Belgische kust.

Londen, 27 juni. Officieel. Gisteravond is ten zuidoosten van het vooruitspringend deel van ons front bij Ieper een Duitse aanval afgeslagen.

De gisteravond te Vlissingen binnengekomen mailboot heeft waargenomen dat een vissersvaartuig door een Duitse torpedoboot werd opgebracht.

Vermoedelijk was het een Belgisch vaartuig uit Breskens of Zierikzee.

Memoranda (KVdW).

Brussel, 6 juni.

Meer en meer, duidelijker en duidelijker, blijkt ons de hond de beste vriend van de mens te zijn. En om niemand te kort te doen: de kat de beste vriendin van dezelfde ...

Geen maand geleden gaf de politie mij gelegenheid het vermoeden uit te spreken dat hondenvlees reeds op onze tafel had geprikt, zij het dan ook onder zorgvuldig verduikende worstgedaante. Nu staat ontegensprekelijk vast, dat voor een aantal van onze medeburgers dit vermoeden een treurige waarheid is, des te minder dubbelzinnig dat de hond geen vermomming, op z'n hoogst nog een pseudoniem aanneemt: hij doet zich voor zoals hij is, al geeft hij om zijn bezoek te melden een vals visitekaartje af ...

Ge moet weten dat sedert ettelijke dagen sommige stadswijken worden afgelopen door plattelanders met grote, zorgvuldig toegedekte manden.

Hun verschijning bezit voor de Brusselse huisvrouw, vooral deze van de voorsteden, niets buitengewoons, vooral niet op sommige tijdstippen van het jaar: einde van de zomer tot begin van het prille voorjaar. Die boeren zijn anders niet dan de bemiddelaars tussen de wildstropers en de koopgrage burgerij, die in gewone tijd het onwettelijke der herkomst en van de verkoop, deels uit natuurlijk verzet tegen het gezag, deels eenvoudig vanwege de zeldzaamheid der waar en de matige prijs ervan, gaarne over het hoofd zien. Die bemiddelaars nu hebben weer, hoe dan ook buiten seizoen, hun verschijning gedaan: onder het geruite doek der korven boden zij met omzichtigheid, maar verlokkelijke extase in de ogen en verleidelijk water in de mond, niets minder aan dan heerlijke hazen, en de billen der tedere reeën. Aldus gaven zij voor, althans. En zij vonden zowaar slachtoffers.

Want die bemiddelaars waren anders niet dan bedriegers. Of op zijn hoogst heldenmakers, ik bedoel: de aanleiding tot de martelie der verplichte wanvoeding tegen fenomenale prijzen. De reebok die zij verkochten bleek bij deskundig onderzoek niets dan hond te zijn; terwijl de haas eenvoudig de gediensstige kat was.

Dit laatste is geen nieuwigheid: er moet zelfs in Brussel een kring bestaan, die geen ander doel nastreeft dan op vastgestelde data zich aan goothazen, zoals de katten heten in de taal van de leden van die kring, te goed te doen. De hond is echter in deze als voedingsmiddel een nieuwigheid: ik ken er alleen het dusdanig gebruik van, en dan ook onder de benaming van chevreuil, in een novelle van Hugo van Walden. Hebben de Brabantse boeren, die zich op de smokkelhandel in wild toeleggen, onder de bezetting Hugo van Walden gelezen? Het

ware voor de Vlaamse letteren een schone overwinning! Die echter de ongewilde opofferingsgeest der beste vrienden van de mens nog niet komt wettigen, meen ik ...

8 juni.

Wij vieren vandaag Medardus, de heilige die, naar Belgisch-Franse overlevering, zes weken lang hemelwater meebrengt, als het op zijn feestdag regent.

Stelt u gerust: het regent altijd op Sint-Medardus. En dus ook dit jaar. Het ergste is echter, dat het nu al een kleine drie weken regent, en bijna zonder ophouden. Waar Medardus verder zijn reputatie als regenheilige gaarne verdient, wordt dat meer dan twee maand aanhoudende regen, en de hemel schijnt er niet op gesteld te zijn deze pronostiek tegen te spreken. Met het gevolg dat ik vanochtend een interview heb afgenomen van mijn melkboerin.

Helaas, ik schrijf het u over met niet veel minder dan de dood in het hart! De oogst beloofde dit jaar goed te zijn: de oogst die nooit voor ons van zoveel betekenis is geweest, nu wij zo goed als zeker konden rekenen op uitsluitend eigen gebruik ervan. Welnu: nog niet geheel uitgebloeemd, ligt de oogst ter aarde neergesmaakt, en, moest de regen aanhouden, dan zal hij op voet verrotten. De vruchtbomen stonden, een goede maand geleden, in prachtige, in veelbelovende bloei. Een paar dagen geleden werden ze zwaar getroffen tijdens een verschrikkelijk onweer dat al de dakruiten van Brussel stuk sloeg en tweederden der kelders onder water stelde. Een kwartier lang vielen hagelstenen zo groot als duiveneieren, zoals men ze in geen jaren gehad had; en ge weet hoe weinig dit de ooftteelt bevorderlijk is!

De aardappeloogst deed zich enkele tijd geleden niet kwaad voor; maar het zou geen wonder zijn indien er nu de plaag in kwam, vooral

als het slechte weer voortgaat, zoals Medardus schijnt te willen waarborgen.

Ge ziet hoe we er weer eens voor staan. De stedelingen denken daar nu niet zo heel erg aan: alleen de buitenlieden lopen met een lang gezicht. Maar het zou mij geenszins verwonderen dat de mensen uit de stad het hun over enkele maanden ontlenen gingen ...

Woensdag 28 juni 1916 – avondeditie

Memoranda (KVdW).

Brussel, 10 juni

Wie niet kijkt naar de kwaliteit van het vermaak; wie zich niet al te zeer een verleden herinnert waar twee werelddoelstellingen de een op de andere ons aan het reusachtige en monsterachtige tot beuheid toe hadden gewend, kan in Brussel nu en dan wel, zonder heel ver hoeven te zoeken, iets vinden dat zijn belangstelling gaande houdt en de noodzakelijkheid van een eerlijke verstrooiing bevredigt. Trouwens, het dient erkend, het Duitse bestuur zorgt daar zelf voor: ik kan het zeggen zonder bitterheid en zonder ironie, zonder de minste bijgedachte aan afschuwelijks of eenvoudig sarrends. Ik zegde u immers dat ik alleen eenvoudige, gezonde, burgerlijke, provinciale vermaken op het oog heb, en ... ik bewijs het.

Ik vertelde u dezer dagen wat al veranderingen onze heerlijke, achttiende-eeuwse Stadswarande sedert de bezetting en vanwege de Duitse overheid heeft ondergaan: de sierlijke naakte Venussen snuiven er de symbolische rozengeur niet langer op: in hun hoge nabijheid heeft men de benzinebergplaats opgetimmerd, waar dorstige auto's zich komen laven; Apollo presideert er thans andere

klankharmonieën dan deze van de Wauxhall, lust der avondlijk sentimentele Beulemans-bakvisjes: hij hoort nog alleen de manhaftige, ook wel soms weemoedige zangen van de landstormers uit het Soldatenheim; de baardige veldgoden, gevangen binnen hun vierkante schacht, waar onderaan hun tenen uitsteken, waken, in plaats van over denkbeeldige landeigendommen, over de stallen van Duitse paarden. Voor de paarden heeft men als manege gekozen het liefelijk plekje, hun voorbehouden, waar zij plachten de heerlijke Brusselse baby's te zien spelen. Voor die paarden ook, die nooit dit park mochten betreden toen de Brusselaars er nog meester waren, liet men er dit jaar het gras tot hooi groeien, kwalling der mensen die aan dito koorts lijden, en ik heb u medegedeeld hoe men er onlangs dat hooi aan het maaïen was. - En nu biedt de Warande ons weer een nieuwe verrassing, en weer een van dierlijke aard.

Aan dieren was in gewone tijd het park arm. Zelfs de eenden, kwakend sieraad der vijvers, waren eruit gebannen. Alleen het kleine gevogelte, dat men niet verdrijven kan, had er toegang, alsmede een koppel kirrende bosduiven en, in de vroege ochtend en bij dalende zomeravonden, de huppelend familiale merels en hun gemoedelijke zang vol vragen en verhalen. Thans hebben wij er paarden. Maar wij hebben er ook nog ganzen bij gekregen. - Ik meldde u dat de Brusselse burgerij zich met hartstocht is gaan toeleggen op intensieve hoenderteelt. De Duitsers denken blijkbaar als de Brusselaars: bewijs van de aanstekelijkheid van de Brusselse geest. Waarbij de overweging is gekomen, dat een kerstmisgans ettelijke maanden vergt om op datum naar behoren groot en vet te zijn. Die ganzen nu, die ons watertandend aan de geneugten van de winter doen denken (ik stel mij hier natuurlijk op Duits standpunt), hebben in het Park een veilig onderkomen gevonden, en een heerlijk wandeloord. De ene na de andere, als Indianen op het oorlogspad, maar lang niet zo omzichtig; opgeblazen deftig als parvenu's uit de

winkelstand, stappen zij op hun poten, die gele handschoenen dragen; de herpel vooraan met zijn kop- en zijn staartkuifje, die nu en dan zijn hals strekt en de hoorn steekt als een nachtelijke brandweerman uit de oude tijd; achter hem aan, nederig en verwaand tegelijk, zijn harem, waarvan elk lid te zelfvoldaan is om jaloersheid te laten merken; de baby's eindelijk, de jongstgekomenen, nog in hun grijze jongenskleren, potsierlijk waggelopend als meisjes met te dikke kuiten, die ongemanierd hongerend doen en aan de overoude Gaiophagen van Herodotos herinneren door hun weinig kieskeurige vraatzucht. Aldus tel ik elf dieren: voldoende kerstspijziging voor heel het Soldatenheim. En dat ik ze u zo nauwkeurig beschreef is, omdat men in de stad niet zo dikwijls gelegenheid heeft ganzen te zien, tenzij overdrachtelijke ganzen ...

- "Met dat al wil dit nog niet zeggen dat de Duitsers hopen, tegen kerstmis uit Brussel weg te zijn," meent naast mij een oud heertje, dat zucht.

- "Had u het dan wel gehoopt?", vraag ik hem glimlachend.

Het oude heertje ziet mij achterdochtig aan en vervolgt zijn weg. Want de vrees voor spionnen is onder de Brusselaars even groot als onder de Duitsers. Zij het ook voor tegenovergestelde redenen ...

12 juni.

Het Russisch offensief heeft weer de belangstelling de nodige prik gegeven, om haar op te doen springen en levendiger te doen uitzien: het blijkt onmogelijk, in een bezette stad, ook al is die stad een grote stad die afleiding biedt, en misschien wel juist ten gevolge van die afleiding; - het blijkt onmogelijk iedereen haast twee jaar lang, dag aan dag en zonder onderbreking, aan de oorlog te interesseren. Wel

zijn er, onder de intellectuelen vooral, mensen die zich tot oorlogsspecialisten ontpopt en gevormd hebben, en de gebeurtenissen dan ook met een koude, een wetenschappelijke hartstocht volgen: nooit telde Brussel zo'n aantal bekwame geografen, en, bij gebrek aan andere, kenden wij nooit zulke intensieve geheugenoefening. Maar er zijn ook heel wat mensen, die zonder twijfel de meerderheid uitmaken, dewelke er van hebben afgezien, nog een dagblad in de hand te nemen, of het althans niet meer doen dan met een gevoel van geblaseerdheid; het belet hen natuurlijk niet, u telkens als eerste vraag te stellen: "Wat nieuws?", en met een schouderchokkend "il parait" vol bijbedoelingen en insinuaties, de dolzinnigste valse berichtjes te verspreiden. Het dient echter gezegd: juist de valse berichtjes hebben bij de meesten hun succes verloren; bij sommigen is scepticisme zelfs een pose geworden; de levensvoorwaarden hebben ons trouwens gedwongen tot een egoïsme, dat wel te verstaan de weldadigheid niet uitsluit, gekeerd als het vooral is tegen al wat ons niet rechtstreeks aangaat. Wij kunnen dan ook de officiële mededelingen lezen, waar ze ook mogen vandaan komen, zonder te moeten vrezen voor hartaderbreuk: wij kennen geen ontsteltenis meer, zelfs als de centrale berichten de juichtoon aanslaan, - wat zij trouwens niet zo dikwijls meer doen als in de aanvang. Zonder te berusten, hebben wij de noodzakelijkheid ingezien der rust. Wij verkiezen, kalm te blijven; gelijk wij willen, dat men ons niet bedriegt.

Daar zijn echter gebeurtenissen ... - Ik zal, wel te verstaan, in geen beschouwingen verdwalen over wat thans aan het Oostfront gebeurt. Ik zal zelfs niet uitweiden over de gevoelens die deze gebeurtenissen in Brussel hebben gewekt; ik enregistreer alleen het feit: weer opleven van een nijvere belangstelling, van een blijde koorts. Met als gewone weerslag: schaarste en duurte der Hollandse bladen.

Want dat is een automatisch en onontkoombaar verschijnsel: zodra er belangrijk nieuws is, is men zo goed als zeker zijn krant van de gewone besteller, aan de gewone prijs, niet thuis te krijgen; - tenzij men, natuurlijk, geabonneerd is; en aangenomen, verder, dat het nummer mag worden verkocht ...

In deze tijd van nieuwe industrieën levert deze van het kranten achterhouden bijzondere profijten op. - De lezers zien natuurlijk met ongeduld het uur tegemoet, waarop de krant aankomt. Dit weet de verkoper zo goed ... dat hij op het gestelde uur onzichtbaar blijft. Het doet de nieuwsgierigheid, het doet de onrust rijzen. De verkoper wacht maar, glimlachend, in zijn schuilplaats. - Intussen is het nieuws van bij een of andere abonnee uitgelekt: goed of slecht, verheugend of te neer drukkend, doet het te meer en te heviger naar het Hollandse proza, het enige dat geheel betrouwbaar is, verlangen, begeren, hunkeren. En - de verkoper wacht maar ...

Eindelijk is het zoete avonduur aangebroken, dat de boulevard, de van verlangen gloeiende boulevard vol loopt. Nu verschijnt deze koning: de krantenman. Men dringt om hem heen: hij doet bedaard, heeft geen oren voor wie te ongeduldig zijn, stopt een pijpje terwijl men om hem heen giert en trippelt. Als hij tot de verkoop overgaat - eindelijk stemt hij daar in toe! -, wordt hij meer en meer de man die de omstandigheden beheerst: de krant kan natuurlijk geen twintig centiemen meer kosten! Hij heeft er trouwens slechts enkele nummers van. Ditmaal zal het dan ook vijftig centiemen zijn: geen halve cent minder! ... En men betaalt natuurlijk, blij de zalige krant te bezitten ... - Later op de avond wordt het erger en erger: men brengt het blad niet aan dan in kleine pakjes: telkens wordt het aldus het laatste exemplaar, dat natuurlijk ten minste een frank, en meer waard is.

En aldus bewijzen de verkopers een zeer juist begrip van zaken doen te bezitten, - van zaken doen zoals men het onder de oorlog, van hoog tot laag, zo niet algemeen, begrijpt. Dat de krant tegen geen hogere prijs dan de vastgestelde verkocht mag worden? - Maar als de mensen het er voor geven willen?! ... En zo vergaat het met de dagbladen als met de suiker en de aardappelen.

Intussen is het aan de verkopers van de Nieuwe Rotterdamsche Courant dat het Russisch offensief het meest opbrengt. Te Brussel althans; en voorlopig ...